

*М. А. КОРЖ, студентка
(Академія державної податкової служби України, м. Ірпінь)*

МІЖНАРОДНІ УГОДИ ПРО УНИКНЕННЯ ПОДВІЙНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 9, с. 61–63

Глобалізація економіки та розширення міжнародного співробітництва, а також переміщення капіталу, товарів, послуг призводять до того, що важливого значення набуває питання щодо уникнення подвійного оподаткування доходів. Подвійне оподаткування здебільшого має місце внаслідок одночасного застосування принципів резиденства та територіальності кількома країнами щодо одного й того ж доходу. Суть принципу територіальності, тобто обмеженої податкової відповідальності, полягає в тому, що оподаткуванню підлягають тільки ті доходи, які виникають у зв'язку з діяльністю суб'єкта господарювання на території даної країни. Якщо доходи отримані за кордоном, то вони звільнюються від оподаткування в цій країні. За принципом резиденства, тобто необмеженої податкової відповідальності, оподаткуванню підлягають всі доходи суб'єкта господарювання із всіх джерел, у тому числі й ті, які він отримав за межами даної країни. Це відбувається в разі, якщо суб'єкт господарювання згідно із законодавством є резидентом даної країни.

Є і така проблема — у різних країнах застосовуються різні критерії визначення статусу резиденства і територіальної належності. Статус резиденства може визначатися залежно від:

- місця реєстрації юридичної особи;
- місця здійснення основної діяльності;
- місцезнаходження керівного органу;
- постійного місцезнаходження або будь-якого іншого аналогічного критерію.

Система оподаткування доходів за статусом резиденства характерна для США, Великобританії, Німеччини. Критерій резиденства у міру

необхідності доповнюється критерієм територіальності.

Система оподаткування доходів за критерієм територіальності застосовується у країнах, що розвиваються, — це передусім країни Латинської Америки. У минулому такої системи оподаткування дотримувалися Англія та Італія.

Для захисту своїх економічних інтересів державні органи різних країн повинні здійснювати певні нарахування податків, сплачених за кордоном:

- шляхом надання податкового кредиту;
- при визначенні бази оподаткування платника податку враховувати податки, які сплачені за кордоном;
- взагалі не брати до уваги іноземні доходи при обрахуванні податкових зобов'язань платника податку.

Стаття 23 “Уникнення подвійного оподаткування” типової моделі Конвенції ОЕСР (1977 р.) складається з двох варіантів: ст. 23 А — метод звільнення (Exemption Method) і ст. 23 Б — метод кредиту (Foreign Tax Credit).

Для інвесторів кредитний метод сприятливіший, оскільки прибуток, який залишається в їхньому розпорядженні після оподаткування, буде вищим. З погляду найманих робітників кращим може бути метод звільнення, оскільки більша частина капіталу залишиться на батьківщині, вітчизняна праця буде продуктивнішою і заробітна плата вищою. У нас відповідно до Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” використовується кредитний метод (п. 19.1) [1].

До окремих податкових угод можуть бути включені статті щодо кредитування іноземних податків.

Кожна країна намагається зарезервувати для себе максимально широкі права для того, щоб захистити свої фінансові інтереси при врегулюванні спірних випадків з податковими структурами інших країн. Ці права закріплюються у відповідних розділах податкових законів або у Податковому кодексі. Спирні випадки, які виникають при застосуванні законів різних країн, вирішуються шляхом укладення дво- або багатосторонніх податкових угод. Більшість промислово розвинених країн практично охоплені мережею двосторонніх угод, а норми, введені цими угодами, доповнюють або навіть змінюють норми їх внутрішнього податкового права [3].

Міжнародні угоди з питань уникнення подвійного оподаткування поділяють на загальні і спеціальні:

- загальні призначені для врегулювання окремих видів доходів і питань;
- спеціальні розробляються у формі конвенцій. Угоди з питань уникнення подвійного оподаткування не можуть містити в собі абсолютно однакові положення, оскільки різні країни вирізняються між собою податковим законодавством і економічним розвитком.

У світі кількість двосторонніх угод про усунення подвійного оподаткування станом на 1 січня 2000 р. становила 1982, і в них брали участь 88 країн [1]. Наприклад, В'єтнам за останні 5 років підписав угоди з понад 30-ма країнами, у тому числі й з Україною. Канада — понад 50.

Щодо України, то за інформацією МЗС України станом на 1 січня 2002 р. набули чинності міжнародні договори про уникнення подвійного оподаткування з 40 країнами. Крім того, відповідно до ст. 7 Закону України "Про правонаступництво України" Україна застосовує договори СРСР про уникнення подвійного оподаткування, що діють до набуття чинності новими договорами, із 7 країнами [4].

Міжнародні податкові угоди з питань уникнення подвійного оподаткування визначають більш детально термін "постійного представництва" і вимоги щодо його існування. При оподаткуванні іноземних компаній поняття "постійного представництва" відіграє велику роль. Якщо діяльність компанії (резидента країни А) за кордоном є діяльністю постійного представництва в країні Б, то платник податків з цього доходу платить податок тільки в країні Б. А якщо діяльність компанії (резидента країни А) за кордоном не є діяльністю постійного представництва в країні Б, то платник податку платить податки в країні А, а країна Б податків з нього не утримує або застосовує знижені податкові ставки.

Угоди з питань уникнення подвійного оподаткування мають на меті:

- уникнення оподаткування одного й того ж доходу однаковими або співставленими податками два рази і більше за один період;
- взаємне зменшення податкових перешкод для залучення іноземних інвестицій;
- запобігання ухиленню від сплати податків, адже міжнародні угоди забезпечують обмін інформацією між податковими органами обох країн щодо попередження ухилень від сплати податків. Нині українські суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності приховують одержані доходи, отже, вирішення цієї проблеми є важливим для української економіки.

Як відомо, податкова політика в різних країнах різна, і при отриманні одного й того ж доходу в Україні і в Америці ми заплатимо зовсім різні податки. Тому суб'єкт, який отримує прибуток, потрібно розмістити в найбільш вигідному місці.

Якщо здійснювати закупівлю продукції через компанію, на території якої діють низькі ставки податків (наприклад, через кіпрську компанію), а потім за високою ціною продавати українській фірмі, яка перепродаватиме цю продукцію на місцевому ринку, то перенесення ціни дозволить знизити український податок на прибуток майже до нуля (вся різниця залишиться на Кіпрі). Між цими країнами існує договір про уникнення подвійного оподаткування, який дозволяє не платити податок з одного доходу двічі.

Кіпр сьогодні є найбільшим після США іноземним інвестором в економіку незалежної України. Його компанії вже вклали у нашу країну 485 млн дол. На території України діє "Угода про уникнення подвійного оподаткування доходів і майна", яка підписана у 1982 р. Республікою Кіпр і Радянським Союзом. Угода передбачає нульову податкову ставку для кіпрських фірм на території України за деякими видами господарської діяльності і за пасивними доходами — дивідендами, процентами і роялті. Використовуючи переваги цієї угоди, українські бізнесмени "перекачують" на рахунки кіпрських компаній величезні фінансові кошти і вже звідти реінвестують їх в українську економіку як внески до статутних фондів підприємств, спільні проекти, купівлю акцій, кредити. Кіпр був і поки що залишається привабливим для українських бізнесменів через надзвичайно низькі ставки податків. Відомо, що кіпрський податок на прибуток становить усього 4,25 % [2].

Якщо іноземна компанія, яка отримує прибуток, буде зареєстрована на Кіпрі, тобто в країні, з якою укладено договір про уникнення подвій-

ного оподаткування, то податок компанія заплатить у країні реєстрації.

Дивіденди краще всього отримувати на компанію, що створена у країні, з якою Україна має договір про уникнення подвійного оподаткування. Інакше неминуче утримання податку у джерела виплати. Кіпр є ідеальним варіантом.

При підписанні міжнародних угод з питань уникнення подвійного оподаткування уряди обох країн намагаються вирішити якусь загальноекономічну проблему (наприклад, зменшення податкових перешкод для залучення закордонних інвестицій в економіку України), але в багатьох випадках не аналізують побічні дії цих договорів. Якщо внутрішнє законодавство змінюється, а угода залишається незмінною, то може виникнути ситуа-

ція, за якої можливе ухилення від сплати податків.

Література

1. Вишневський В. П., Гречишкін О. В. Вплив міжнародного оподаткування доходів підприємств на прямі іноземні інвестиції // *Фінанси України*. — 2002. — № 9.
2. Гаркуша В. Европейський приговор оффшорному Кипру // *Компаньон*. — 2002. — 6–12 сент.
3. *Налоги и налогообложение: Учеб. пособ. для вузов* / И. Г. Русакова, В. А. Кашин, А. В. Толкушкин и др.; Под ред. И. Г. Русаковой, В. А. Кашина. — М.: ЮНИТИ, 2000. — 495 с.
4. *Податковими* бувають не лише органи, але й ... // *Все про бухгалтерський облік*. — 2002. — № 45 (712). — 22 трав. — С. 17.